

УДК 811.111:811.581:81'2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-3-29>

Елеонора СТРИГА,
orcid.org/0000-0003-2614-6342
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри германських і східних мов та методики їх навчання
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
(Одеса, Україна) eleonorastriga@gmail.com

ДІАХРОНІЧНІ ПРОЦЕСИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА КИТАЙСЬКІЙ МОВАХ: СХОЖОСТІ ТА ВІДМІННОСТІ

Статтю присвячено порівняльному аналізу діахронічних процесів в англійській та китайській мовах з урахуванням їхньої типологічної специфіки, соціокультурних детермінант і сучасних теоретико-методологічних підходів. Метою дослідження є виявлення спільних тенденцій і принципових відмінностей у фонологічному, граматичному, лексичному та семантичному розвитку обох мов у різні історичні періоди. У роботі використано порівняльно-історичний, типологічний і діахронічний методи аналізу, а також інструментарій корпусної лінгвістики й комп'ютерного моделювання мовних змін, що забезпечує репрезентативність і об'єктивність отриманих результатів. Доведено, що попри належність англійської та китайської мов до різних мовних сімей і структурних типів, у їхньому історичному розвитку простежуються спільні закономірності, зокрема тенденція до зростання аналітичності, граматизації лексичних елементів і посилення ролі синтаксичних та функціональних засобів. Водночас встановлено, що англійська мова зазнала інтенсивних морфологічних спрощень і значного лексичного збагачення під впливом мовних контактів, стандартизації та соціоісторичних подій, тоді як китайська мова характеризується відносною стабільністю фонетичної системи й поступовими семантико-граматичними трансформаціями, зумовленими внутрішньомовними процесами та культурними зрушеннями. Особливу увагу приділено ролі соціальних змін, писемної традиції та мовної політики у формуванні траєкторій мовного розвитку. Обґрунтовано значущість інтеграції цифрових і корпусних методів для сучасного діахронічного мовознавства, що дає змогу простежувати мовні зміни у тривалій часовій перспективі. Отримані результати поглиблюють теоретичні уявлення про механізми мовної еволюції та окреслюють перспективи подальших порівняльних і міжкультурних досліджень у межах історичного та типологічного мовознавства.

Ключові слова: діахронічний процес, порівняльне мовознавство, англійська мова, китайська мова, лексичні та граматичні зміни, векторні ембединги, корпусна лінгвістика.

Eleonora STRYGA,
orcid.org/0000-0003-2614-6342
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Germanic and Oriental Languages and Methods of Their Teaching,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky
(Odesa, Ukraine) eleonorastriga@gmail.com

DIACHRONIC PROCESSES IN THE ENGLISH AND CHINESE LANGUAGES: SIMILARITIES AND DIFFERENCES

The article is devoted to a comparative analysis of diachronic processes in the English and Chinese languages, taking into account their typological specificity, sociocultural determinants, and modern theoretical and methodological approaches. The aim of the study is to identify common tendencies and fundamental differences in the phonological, grammatical, lexical, and semantic development of both languages across different historical periods. The research employs comparative-historical, typological, and diachronic methods, as well as the tools of corpus linguistics and computer-based modeling of language change, which ensures the representativeness and objectivity of the obtained results. It is demonstrated that, despite belonging to different language families and structural types, English and Chinese exhibit shared patterns of historical development, in particular a tendency toward increasing analyticity, grammaticalization of lexical elements, and the growing role of syntactic and functional means. At the same time, it is established that English has undergone intensive morphological simplification and significant lexical enrichment under the influence of language contact, standardization, and sociohistorical events, whereas Chinese is characterized by relative stability of its phonetic system and gradual semantic and grammatical transformations обусловлені internal linguistic processes and cultural shifts. Special attention is paid to the role of social change, written tradition, and language policy in shaping the trajectories of language development. The significance of integrating digital and corpus-based methods for contemporary

diachronic linguistics is substantiated, as these approaches make it possible to trace language change over long time spans. The findings deepen theoretical understanding of the mechanisms of language evolution and outline prospects for further comparative and intercultural research within historical and typological linguistics.

Key words: *diachronic process, comparative linguistics, English language, Chinese language, lexical and grammatical changes, vector embeddings, corpus linguistics.*

Постановка проблеми. Сучасна лінгвістика дедалі більше орієнтується на комплексне вивчення мовних змін у діахронічній перспективі з урахуванням типологічних, соціокультурних та когнітивних чинників. Особливого значення в цьому контексті набувають порівняльні дослідження мов, що належать до різних мовних сімей і типологічних класів, оскільки вони дозволяють виявити як універсальні закономірності мовної еволюції, так і специфічні шляхи розвитку окремих мов. Англійська та китайська мови становлять у цьому сенсі надзвичайно показову пару для зіставного аналізу, адже, попри значні структурні відмінності, обидві зазнали суттєвих історичних трансформацій під впливом соціально-історичних процесів, мовних контактів і внутрішньомовних тенденцій.

У наукових дослідженнях останніх років активно аналізуються окремі аспекти діахронічного розвитку англійської та китайської мов, зокрема фонологічні зміни, еволюція граматичних структур, семантичні зсуви та вплив стандартизації й писемності. Водночас комплексні порівняльні розвідки, спрямовані на зіставлення діахронічних процесів у цих мовах у ширшому типологічному та теоретичному вимірі, залишаються недостатньо представленими в сучасному мовознавстві. Наявні праці здебільшого зосереджуються на внутрішній історії кожної мови окремо або розглядають обмежені мовні явища без системного порівняльного узагальнення.

Таким чином, постає наукова проблема необхідності цілісного аналізу діахронічних процесів в англійській та китайській мовах із метою виявлення їхніх спільних рис і принципових відмінностей, що сприятиме поглибленню уявлень про механізми мовних змін та розвиток порівняльно-історичного мовознавства загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних мовознавчих студіях діахронічний аналіз мовних систем привертає значну увагу дослідників як в англійськомовному, так і у китайськомовному контекстах. Одним із важливих напрямів є застосування корпусних і комп'ютерних методів, що дозволяють досліджувати семантичні та граматичні зміни у довготривалій перспективі. Так, Y. Ma, Y. Peng, Y. Zhu використовують моделі векторних ембедингів та масштабні корпуси тек-

стів для відстеження соціокультурних змін у китайській мові протягом десятиліть, що фіксує динаміку соціальних уявлень у мовній практиці (Ma, Peng, Zhu, 2025).

Особливо цінним є дослідження P. Fan, X. Zhou, присвячене граматичній складності англійської мови у добірці газетного матеріалу протягом XX–XXI ст., яке демонструє, як зміни суспільних умов та жанрові трансформації впливають на синтаксичні структури англійської мови (Fan, Zhou, 2025).

Також, у роботах із китайської мови вийшло кілька важливих публікацій, що розкривають діахронічні зміни семантики та граматики. Так, Y. Chi, F. Giunchiglia, H. Xu досліджують семантичні зсуви китайських слів і морфем протягом століть, застосовуючи цифрові моделі обробки тексту (Chi, Giunchiglia, Xu, 2024). Крім того, S. D. Stewart пропонує методологію вивчення лінгвокультурних змін у Китаї у першій половині XX століття, що дозволяє відстежувати трансформації мовних конструкцій і соціальних значень (Stewart, 2024).

Україномовні дослідження останніх років розширюють порівняльно-історичний контекст, зокрема у сфері типологічних зіставлень, що дозволяє відкрити когнітивно-прагматичні аспекти мовних явищ у різних мовах. Так, С. Голик (2024) аналізує структурні та семантичні зміни англійської мови, а О. Карпенко, М. Карпенко (2024) порівнюють мовні явища у сучасних навчальних курсах, висвітлюючи закономірності розвитку англійської мови (Голик, 2024; Карпенко, Карпенко, 2024).

Важливим є також український огляд історіографії викладання англійської мови в Китаї, проведений І. Костіковою, Х. Цзян, що вказує на соціоісторичні етапи впровадження англійської мови як освітньої дисципліни та її постійний розвиток у системі китайської освіти (Костікова, Цзян, 2023).

Застосування корпусної лінгвістики у діахронічних дослідженнях – ще один сучасний тренд, який значно розширює можливості аналізу частотності, контекстуальної варіативності та синтаксичних змін у великому обсязі текстів (Knooihuizen, 2023).

У підсумку, аналіз останніх публікацій показує, що діахронічне мовознавство у XXI столітті активно інтегрує цифрові й обчислювальні під-

ходи, сприяє поглибленню розуміння структурних і семантичних змін у мовах різної типології та відкриває нові перспективи порівняльно-історичних досліджень для англійської й китайської мов.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні дослідження діахронічних змін в англійській та китайській мовах, у сучасному мовознавстві залишається низка невіршених питань. Зокрема, відсутні комплексні порівняльні дослідження, що одночасно аналізують фонологічні, граматичні та семантичні трансформації у різних історичних періодах обох мов. Також недостатньо вивчені когнітивно-прагматичні механізми впливу соціокультурних факторів на діахронічний розвиток лексичних і синтаксичних структур.

Відтак, логічним є формулювання **мети** предствавленого дослідження, а саме: аналізі діахронічних процесів в англійській та китайській мовах, виявленні їхніх спільних рис і принципів відмінностей, а також у визначенні закономірностей розвитку фонологічних, граматичних і семантичних змін.

Виклад основного матеріалу. Діахронічний аналіз у сучасній науці спрямований на всебічне дослідження історичного розвитку мовних систем, включаючи зміни у фонетиці, морфології, синтаксисі, лексиці та семантиці. Основоположні концепції цього напрямку сформувалися ще у XIX–XX століттях, однак сьогодні вони активно інтегруються з комп'ютерними методами, корпусними аналізами та статистичним моделюванням мовних змін, що дозволяє підвищити точність та масштабність досліджень (Campbell, 2019). У межах порівняльного мовознавства особливу увагу приділяють виявленню універсальних закономірностей розвитку мов, а також встановленню специфічних відмінностей між мовами різних типологічних класів. Для англійської та китайської мов це питання є особливо актуальним, оскільки вони належать до різних мовних сімей і характеризуються різною морфологічною структурою: англійська – аналітична, тоді як китайська – ізольована (Голик, 2024; Костікова, Цзян, 2023; Хіе, 2025).

У рамках діахронічного підходу виділяють дві взаємопов'язані перспективи: синхронну, яка дозволяє аналізувати стан мови на певний історичний момент, та власне діахронічну, що простежує динаміку змін протягом часу. Комплексне використання обох перспектив забезпечує глибоке розуміння того, як соціокультурні, історичні та когнітивні чинники впливають на розвиток мовних систем (Knooihuizen, 2023).

Сучасні дослідження зосереджуються на застосуванні корпусної лінгвістики та цифрових методів аналізу, що дозволяє досліджувати великі масиви текстів і відстежувати як структурні, так і семантичні трансформації. Зокрема, У. Ма, У. Peng, У. Zhu застосували векторні ембединг-моделі для відстеження змін соціальних груп у китайській мові протягом 70 років, що дало змогу встановити закономірності семантичного та лексичного розвитку (Ma, Peng, ZhuY, 2025). Цей підхід демонструє, наскільки важливими стають цифрові технології для сучасного діахронічного аналізу та порівняльного мовознавства.

Щодо англійської мови, то в її розвитку виділяють три ключові історичні періоди її розвитку: староанглійський (до 1150 р.), середньоанглійський (1150–1500 рр.) та новоанглійський (1500–нині). Кожен із цих етапів характеризується значними змінами у фонетичній системі, граматиці та лексичному складі. Зокрема, Велике голосне зміщення (Great Vowel Shift) у XIV–XV століттях суттєво трансформувало довгі голосні, що зберіглося у сучасній англійській фонології та стало фундаментом для системи вимови (Голик, 2024).

Що стосується граматичних змін, середньоанглійський період відзначається спрощенням морфології: зменшенням кількості відмінків і закінчень та переходом від синтетичної структури до аналітичної. Зокрема, поступово закріплюються допоміжні дієслова для формування часів, що є основою сучасної системи англійських дієслів (Голик, 2024; Карпенко, Карпенко, 2024). Крім того, запозичення лексики з французької мови після Нормандського завоювання спричинило значну трансформацію словникового складу, особливо у сферах права, адміністрації та культури (Голик, 2024). Сучасні дослідження також підкреслюють, що активне формування допоміжних дієслів і стабілізація синтаксичних конструкцій у новоанглійському періоді значною мірою відображають соціальні та освітні зміни, що відбувалися в англійському світі на рубежі XVIII–XX століть (Вдовенко, 2023; Knooihuizen, 2023; Fan, Zhou, 2025; Campbell, 2019).

В епоху новоанглійської мови, особливо після поширення друкарства, відбувається стандартизація правопису та активне формування нової лексики під впливом науки, освіти та торгівлі (Карпенко, Карпенко, 2024). Такі зміни тісно пов'язані із соціокультурними трансформаціями, включаючи урбанізацію, розвиток освіти та засобів масової інформації. Як зазначають Р. Fan та Х. Zhou, аналіз газетних матеріалів показує, що складність синтаксису змінювалася залежно від жанру та цільової

аудиторії, що підкреслює взаємозв'язок мовних змін із соціальним контекстом (Fan, Zhou, 2025).

Крім того, українські дослідники С. Голик, Т. Вдовенко, О. Карпенко та М. Карпенко підкреслюють важливість системного порівняння діахронічних процесів, аналізуючи структурні та семантичні трансформації англійської мови у навчальних дисциплінах. Вони вказують, що така порівняльна перспектива дозволяє виявити закономірності розвитку мови та її адаптації до сучасних освітніх і комунікативних потреб (Голик, 2024; Вдовенко, 2023; Карпенко, Карпенко, 2024).

Варто також зазначити, що дослідження І. Костікової, Х. Цзян у сфері історіографії викладання англійської мови в Китаї демонструє, як соціоісторичні умови та освітня політика впливали на формування мовної компетенції та методології викладання англійської як іноземної (Костікова, Цзян, 2023).

Що стосується китайської мови, слід відзначити, що її діахронічний розвиток охоплює складну систему трансформацій, які відображають як внутрішньомовні закономірності, так і соціокультурні впливи. Китайська мова демонструє значну стабільність фонетичної системи, проте зазнала суттєвих змін у лексиці, синтаксисі та семантиці (Chi, Giunchiglia, Xu, 2024). Дослідження Y. Chi, F. Giunchiglia, H. Xu та J. Tsu показують, що семантичні зсуви китайських слів і морфем протягом століть відбуваються нерівномірно і тісно пов'язані з історичними подіями та культурними трансформаціями (Chi, Giunchiglia, Xu, 2024; Tsu, 2022). Фонетичні зміни у класичній китайській мові проявляються у розвитку тональної системи та редукції деяких консонантних і голосних позицій. S. D. Stewart вказує на періоди адаптації фонетичних елементів у письмовій мові, що відображають політичні та соціальні зміни першої половини ХХ століття (Stewart, 2025). Такі трансформації особливо помітні у діахронічних корпусах, де спостерігається зміна використання граматичних маркерів і лексичних конструкцій у залежності від контексту.

Щодо граматики, китайська мова демонструє поступову граматизацію окремих морфем та конструкцій, які раніше виконували суто лексичні функції. Наприклад, частка *guòlái* з початково діалектичною функцією поступово перетворюється на граматичний маркер напрямку, що свідчить про внутрішню динаміку морфосинтаксису (Chi, Giunchiglia, Xu, 2024; Stewart, 2025). Аналогічні процеси спостерігаються у лексичній сфері, де соціальні зміни і культурні контакти стимулюють появу нових значень і смислових відтінків.

Y. Ma, Y. Peng та Y. Zhu демонструють, що цифрові технології та моделі векторних ембедингів дозволяють відстежувати соціокультурні трансформації в мові, що проявляються у лексиці і семантичних полях, пов'язаних із владою, освітою та культурними нормами (Ma, Peng, Zhu, 2025). Сучасні методи аналізу забезпечують глибше розуміння діахронічних процесів, ніж традиційні описові підходи.

Порівняльний аналіз англійської та китайської мов дозволяє виявити як спільні тенденції розвитку, так і принципові відмінності. Незважаючи на різну морфологічну структуру, обидві мови демонструють закон зростання аналітичності: спрощення морфології та посилення ролі функціональних слів і допоміжних конструкцій (Голик, 2024; Chi, Giunchiglia, Xu, 2024).

У граматичній сфері обидві мови зазнали адаптацій до соціальних потреб: англійська розвивала допоміжні дієслова для вираження часу та аспекту, тоді як китайська демонструє граматизацію морфем, що раніше виконували лише лексичні функції (Chi, Giunchiglia, Xu, 2024; Xie, 2025). Семантичні зміни в обох мовах тісно пов'язані із соціальними та культурними трансформаціями.

У лексичній сфері англійська мова зазнала інтенсивного запозичення, тоді як китайська демонструє більш поступові внутрішні зміни та запозичення під впливом контактів із іншими культурними групами (Stewart, 2025). Водночас спільним для обох мов є адаптація лексики до нових соціальних і технологічних умов, що зумовлює появу нових термінів і значень.

Дослідники С. Голик, О. Карпенко, М. Карпенко підкреслюють, що порівняльний аналіз дозволяє ідентифікувати загальні закономірності розвитку мов різних типологій, а також врахувати специфіку культурного та освітнього контексту (Голик, 2024; Карпенко, Карпенко, 2024).

Сучасний порівняльний діахронічний аналіз англійської та китайської мов демонструє, що соціокультурні та історичні фактори відіграють ключову роль у розвитку обох мов; у різних типологічних системах спостерігаються схожі тенденції, зокрема спрощення морфології та граматизація лексичних елементів; а цифрові технології та корпусні методи значно підвищують точність і масштабність досліджень, дозволяючи простежувати зміни на рівні лексики, семантики та синтаксису (Knooihuizen, 2023).

Отже, можна констатувати, що порівняльний аналіз діахронічних процесів англійської та китайської мов не лише поглиблює наше розуміння закономірностей розвитку мов, а й формує надійну основу для подальших міжмовних і міжкультурних досліджень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз діахронічних процесів в англійській та китайській мовах дозволяє зробити кілька ключових висновків, що впливають із поставленої мети та вивчених джерел.

По-перше, у обох мовах спостерігається тенденція до спрощення морфологічної структури та граматики окремих лексичних елементів, що свідчить про загальні закономірності мовної еволюції.

По-друге, характер цих змін залежить від мовної типології: англійська мова зазнає активного запозичення лексики та стандартизації граматики під впливом соціальних і культурних чинників, тоді як китайська демонструє більшу стабільність лексичної та синтаксичної системи, поступово змінюючи семантичні поля слів.

По-третє, застосування цифрових методів, корпусної лінгвістики та моделей векторних ембедингів дозволяє відстежувати діахронічні зміни з високою точністю. Це відкриває нові перспективи для прогнозування мовних тенденцій та оцінки впливу глобалізації на розвиток мов.

Таким чином, представлений порівняльний аналіз діахронічних процесів англійської та китайської мов підтверджує важливість соціокультурних факторів і технологічного прогресу для мовного розвитку, а також формує основу для подальших міжмовних і міжкультурних лінгвістичних досліджень. Подальші дослідження можуть зосередитися на розширенні порівняння на інші мовні сім'ї та інтеграції машинного навчання для більш глибокого аналізу діахронічних трансформацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голик С. В. Історія англійської мови : навчально-методичний посібник. Ужгород : ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 2024. 81 с.
2. Карпенко О. Ю., Карпенко М. Ю. Історія англійської мови : електронний навчальний курс. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. 2024. 120 с.
3. Вдовенко Т. Викладання історії англійської мови в умовах дистанційного навчання. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2023. № 62. С. 54–60.
4. Костікова І., Цзян Х. Викладання англійської мови в Китаї: історіографічна ретроспектива. *Науково-педагогічні студії*. 2023. Т. 7. С. 40–52.
5. Campbell L. *Historical Linguistics: An Introduction*. 3rd ed. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2019. 500 p.
6. Chi Y., Giunchiglia F., Xu H. Diachronic semantic tracking for Chinese words and morphemes over centuries. *Electronics*. 2024. Vol. 13, No. 9. Article 1728.
7. Fan P., Zhou X. Diachronic changes in the grammatical complexity of The Times (1920–2020). *Text & Talk*. 2025. Vol. 45, No. 1. P. 1–24.
8. Knooihuizen R. *The Linguistics of the History of English*. Cham : Palgrave Macmillan. 2023. 221 p.
9. Ma Y., Peng Y., Zhu Y. Word embeddings track social group changes across 70 years in China. *Proceedings of the Annual Meeting of the Cognitive Science Society*. 2025. Vol. 1. Pp. 1–8.
10. Stewart S. D. A methodology for studying linguistic and cultural change in China, 1900–1950. *School of Information Studies, Purdue University, U.S.A.* 2025. Pp. 1–14.
11. Tsu J. *Kingdom of Characters: The Language Revolution That Made China Modern*. New York : Riverhead Books. 2022. 352 p.
12. Xie Y. A study of diachronic evolution of English and Chinese causal complex sentences. *Pacific International Journal*. 2025. Vol. 8, No. 5. Pp. 201–205.

REFERENCES

1. Holyk, S. V. (2024). *Istoriia anhliiskoi movy: Navchalno-metodychnyi posibnyk* [History of the English language: Educational and methodological guide]. Uzhhorod: DVNZ “Uzhhorodskyy natsionalnyi universytet”. 81 s. [in Ukrainian].
2. Karpenko, O. Yu., Karpenko, M. Yu. (2024). *Istoriia anhliiskoi movy: Elektronnyi navchalnyi kurs* [History of the English language: Electronic learning course]. Odesa: Odeskyi natsionalnyi universytet imeni I. I. Mechnykova. 120 s. [in Ukrainian].
3. Vdovenko, T. (2023). *Vykladannia istorii anhliiskoi movy v umovakh dystantsiinoho navchannia* [Teaching the history of the English language in the conditions of distance learning]. *Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu*, № 62, S. 54–60. [in Ukrainian].
4. Kostikova, I., Jiang, H. (2023). *Vykladannia anhliiskoi movy v Kytai: Istoriografichna retrospektyva* [Teaching English in China: A historiographical retrospective]. *Naukovo-pedahohichni studii*, Vol. 7, S. 40–52. [in Ukrainian].
5. Campbell, L. (2019). *Historical linguistics: An introduction* (3rd ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press. 500 p.
6. Chi, Y., Giunchiglia, F., & Xu, H. (2024). Diachronic semantic tracking for Chinese words and morphemes over centuries. *Electronics*. 13(9). Article 1728.
7. Fan, P., Zhou, X. (2025). Diachronic changes in the grammatical complexity of The Times (1920–2020). *Text & Talk*. 45(1). P. 1–24.
8. Knooihuizen, R. (2023). *The linguistics of the history of English*. Cham: Palgrave Macmillan. 221 p.
9. Ma, Y., Peng, Y., Zhu, Y. (2025). Word embeddings track social group changes across 70 years in China. *Proceedings of the Annual Meeting of the Cognitive Science Society*. 1. P. 1–8.

10. Stewart, S. D. (2025). A methodology for studying linguistic and cultural change in China, 1900–1950. *School of Information Studies, Purdue University. U.S.A.* P. 1-14.
11. Tsu, J. (2022). *Kingdom of characters: The language revolution that made China modern.* New York, NY: Riverhead Books. 352 p.
12. Xie, Y. (2025). A study of diachronic evolution of English and Chinese causal complex sentences. *Pacific International Journal.* 8(5). P. 201–205.

Дата першого надходження статті до видання: 19.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.03.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

